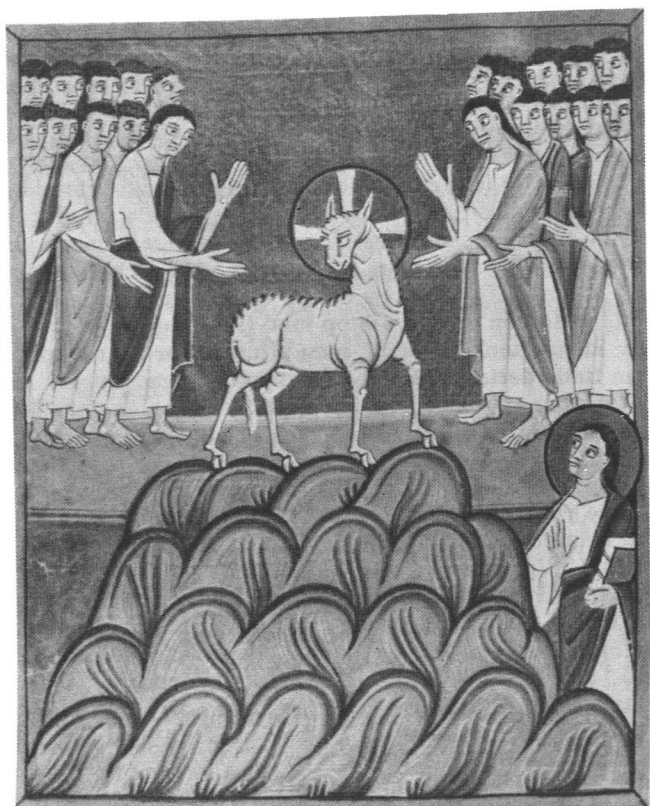

RE-FORMATIO

LAMMET'S TILBEDELSE

BAMBERGER APOKALYPSEN.

6/1970

G U D S D Ø D

(20. s. e. Trin. — Matth. 21, 28-44)

A F P A S T O R B. R I I S G A A R D, Å L B O R G

Salmer: 289, 453, v. 3-4, 379, 434, (420), 391

I. "GUD ER DØD":

DE HAR sikkert nok hørt rygten, at nu har den nyeste teologi — og teologi er jo læren om Gud — erklæret Gud for død. Først havde jo i lange tider filosofien vanskeligheder med gudstanken, og det endte med, at man tilsidst erklærede de såkaldte gudsbeviser for det rene vrøvl. Dernæst viste det sig, at naturvidenskaben, selv om den også i vore dage blandt sine fremragende forskere tæller mange troende kristne, i sin begrebsverden ikke havde brug for Gud og i sin virkelighedsforståelse ikke kunne få plads til Gud. Og nu er det altså kommet dertil, at selv teologien ikke ved, hvad den skal stille op med Gud. Gud er blevet et ord, der nok rummer megen tankerigdom, men alligevel er blevet tomt for virkelighed.

Vi kan finde dette underligt og rystende, hvad det for såvidt også er. Men det svarer helt til virkeligheden, som den er vor. Måske bryder vi os ikke om at indrømme det åbent, men det lader sig dårligt nægte, at for os mennesker, som lever nu i denne tid, er alt det med Gud blevet noget underligt dødt noget. Vi kan vel ikke lide at sige lige ud, at Gud er død, men kan vi lade være med at tænke, at Gud dog er døende?

Hvem regner med Gud eller tænker på Gud? Gør du det selv? Hvem taler om Gud? Vore ledere gør det ikke, og vore præster gør det dårligt; selv er vi også blevet underligt tavse. Hvem beder til Gud? Ja, vi kan da vort Fadervor, og mange bruger det også. Men er noget mon så misbrugt som netop Fadervor, fordi vi beder det ganske tankeløst? Og det hænder vel også, når vi bliver rigtig bange, at vi forsøger os med lidt bøn. Men er det andet end et forsøg på at gøre også bøn til et smertestillende middel? Bøn i betydningen: Stilhed for Gud og samtale med Gud, er der vist ikke meget tilbage af.

Det kan synes, som om teknokrati og demokrati, der i dag er de rådende magter, har gjort Gud til en "død mand". Mennesket erobrer verdens- og livsrummet og sætter sig stolt på Guds tomme trone. Folket lovgiver selv for liv og død udfra den tanke, at mennesket alene har målet i sig selv. Og i det daglige har vi faktisk ikke sådan brug for Gud. Vi behøver ikke hans ord og gerninger. Om Gud er eller ikke er — det går i grunden lige godt eller lige dårligt.

"Gud er død" — vi tror, det er noget så moderne og radikalt. I virkeligheden er det en gammel historie. Guds død skyldes aldeles ikke den historiske eller videnskabelige udvikling, som vi så indbildske forestiller os. Nej, når Gud dør, skyldes Guds død altid, at vi mennesker slår ham ihjel. Det står helt klart i evangeliet i dag.

Gud har aldrig ladet sit menneske i fred. Gud kan det ikke, fordi Gud har en tanke med mennesket, han skabte. Derfor må Gud bestandig lade høre fra sig. Gud taler til sit menneske og til sit folk mange gange og på mange måder. Vi prøver at flygte og undslippe, men altid indhenter Gud os forfra. Vi kommer aldrig fri af Gud, fordi Gud er overalt i vort liv. Men vi kan ikke lade være med at gøre os fri af Gud. Og derfor dræber vi, når vi kan komme til det, Guds sendebud — og dræbe et menneske kan gøres på mange måder. Taler vi ikke om et dræbende blik? Og kan vi ikke tie ihjel? Den side af menneskets historie beretter Bibelen nøgternt og utroligt realistisk om, og verdenshistorien har til i dag til fulde bekræftet det.

Vi tværer den levende Gud ud i vore så rigtige systemer. Vi kvæler Gud i al vor fromheds vat med alle vore pæne ord og skikke. Vi siger nej til Gud, fordi vi vil os selv. Skønt vi er børn af Gud, og skønt vi er i tjeneste hos Gud, så vil vi vort eget liv: Vi roser os af det, vi fik givet, som om det var vor bedrift; vi vil selv disponere over vore penge og vor tid, og vi vil nyde livet mest muligt, for livet er dog først og fremmest vort; og vi vil ikke stå til ansvar overfor nogen, ikke være afhængig af kærlighed og ikke forpligtet på kærligheden.

Det er ikke bare historie, men det er vor eksistens: "Kom, lad os slå ham ihjel, så får vi hans arv" — "Og da de hørte hans lignelser, forstod de, at det var dem, han talte om" (v. 45).

II. GUD DØR:

EN ALMINDELIG tanke om Gud, hvis han da er til, er den, at Gud skal retfærdiggøre sig overfor os. Gud har værs'go' at bevise sig for os som værdifuld, om vi skal gi' noget for ham. Hvad er meningen med det altsammen? Gud skal bringe løsningen. Har Gud mentalhygiejnisk betydning? Gud skal garantere en harmonisk lykke. Gud skal i eet og alt bevise sin effektivitet — han skal give os noget kontant.

En nyere tanke om Gud, hvis man da har nogen tanke til overs for Gud, går ud på, at Gud skal herliggøre sig. Gud skal på en eller anden måde demonstrere sin magt, d. v. s. sin politiske indflydelse og sin sociale interesse. Guds rige skal helt åbenlyst sætte sig igennem her på jorden, så vi endeligt får den menneskeliggjorte kommunisme.

Men Gud, som han alene er at kende som den levende i Kristus, gør ingen af delene. Gud retfærdiggør sig ikke; Gud herliggør sig heller ikke; Gud derimod "k æ r l i g g ø r s i g".

Det står i centrum også i lignelsen om de utro vingårdsmænd: Til sidst sendte han sin søn til dem. Sønnen udtrykker ikke alene Guds overbærenhed, men tillige Guds kærlighed. Sønnen er ikke den endelige dom, men chancen for et nyt liv. Sådan er nemlig den levende Gud. Trods vort oprør og bagstræb, trods tvivl og udspekulerethed sender Gud sin Søn, d. v. s. giver sin kærlighed til os, ja, giver sig i kærlighed for os.

Kærlighed betyder i vore dage på det nærmeste kun erotisk tilfredsstillelse, under alle omstændigheder en akt, hvor der falder noget af til mig. Men Guds kærlighed, der er eet med ægte kærlighed, er altid den, som er til for en anden og giver sig hen for den anden. Sat helt på spidsen: Kærligheden afstår altid fra sig selv og giver til den anden, kærligheden dør, for at den anden skal leve. Det er den dybe hemmelighed i Kristus: Gud

dør selv det menneskes død, som vil slå ham ihjel og dræbe kærligheden. Gud dør, for at vi skal leve; Guds død er vort liv.

Guds død udtrykker, at Gud i sin kærlighed vil, at vi skal leve. Det er ikke sådan, at Gud lever af os. Gud er ikke prisgivet nogen af os. Siger vi i ord og gerning nej til Gud, falder hans rige ikke sammen af den grund. I så tilfælde går Guds bud og hilsen blot videre til en anden. Bærer vort menneske, vor kirke eller vort folk ikke frugt, finder Gud et andet menneske og skaber sig et nyt folk. Er vi dem, der siger ja, men mener nej, udvælger Gud andre, som går hen og gør, som han siger. Hvis Danmark og Europa vil bære sig ad som det gamle Israel, udvælger Gud sig et nyt Israel af de farvede folkeslag i øst og syd. Gud lever nemlig ikke af vor nåde.

Vi derimod lever af Gud – af den nåde, at han i Kristus lever for os. Jesus Kristus er Guds store ja til os mennesker, og Jesus Kristus er den eneste, som har sagt menneskets sande ja til Gud. Derfor gælder det for os, at vi finder livet i hans navn: Vi skal høre hans ord, som det både bøjer os og rejser os, som det får os til at gå i os selv, og som det sender os ud. Vi skal lade vort liv bære af Jesu gerning, så vor gerning bliver en del af Jesu liv.

Jesus er Gudsrigets og menneskelivets hovedhjørnesten. Fra Herren er dette kommet, underfuldt er det for vore øjne – ja, og vidunderligt for vore hjerter. Amen.

HVORFOR

GÅR JEG TIL MESSE ?

AF KAPTJEN E. M. ANDERSEN, LYNGBY

KOM HVILEDAGEN i hu, at du holder den hellig! Kom os i møde o Herre med din nåde og mildhed, før os fremad ved din stedsevarende hjælp, at vi i al vor gerning, begyndt, fortsat og fuldført i dig, må ophøje dit hellige navn, og endelig ved din barmhjertighed vinde evigt liv ved Jesus Christus, vor Herre.

Paulus siger i Romerbrevet: Jeg formaner eder, alle brødre, ved Guds barmhjertighed, til at fremstille eders legemer som et levende, helligt, Gud velbehageligt offer. Dette er eders fornuftige gudstjeneste. – Apostolens ord indeholder den betingelsesløse opfordring til at tjene for Gud.

Fremstilling og hengivelse er en betingelse for al sand gudstjeneste.

Vi tænker ikke på, at Gud har krav på noget af vor tid som en ringe tak for alt det, vi modtager her i livet – ganske vist af de fleste betragtet som en selvfølgelighed, men dog en gave fra Gud, som vi skylder alt.

Vi må ofre os til Gud, vi må stille os frem for Gud med alt, hvad vi har og er, med legeme og ånd, ja – også med vore synder, som klæber til hele vort væsen. Vor største synd er jo netop, at vi ikke anerkender og tilbeder Herren vor Gud. Derfor er det klart, at hengivelse ikke er mulig uden forudgående syndserkendelse, hvorfor gudstjenesten bør begynde med at

erkende og bekende, at vi er syndere for Gud. Er det en sand erkendelse, da er vi også sikre på, at Gud gennem præstens mund meddeler os tilgivelse for det alt sammen, – og da, men først da kan vi hengive os selv med legeme, sjæl og ånd til helt og fuldt at tjene Gud i ånd og sandhed!

Vor legemlighed, vor bevidsthed er rettet mod Gud, som træder os nær i symbolerne og de liturgiske ritualer. Vor ånds kræfter er rettet mod Gud for helt at kunne modtage, og tjene i ånd og sandhed ved at deltage aktivt i gudstjenesten. Derfor kommer jeg i kirken.

Alt dette kan synes os fremmed, ja forekomme os helt umulig, og dog går det ikke det mindste ud over, hvad vi i vor dåb har forpligtet os til. – Vor fuldstændige hengivelse er allerede sket i den hellige dåb, hvis vi da tror på dette hellige sakramente. Ved at underkaste sig den hellige dåb giver et menneske det bedste bevis på for bestandig at ville forsage det menneskeliges lyster og begæringer, at det nye menneske – ved Guds hjælp – må være det der lyser op for andre til Guds ære.

Vi kan ikke føje noget til det i dåben skete, men vi kan ved Guds hjælp gribe det i troen og virkeliggøre det i vort levned. Vor hengivelse er for hele livet, derfor kan dåben ikke gentages.

Få forstå, hvad det betyder at søge Guds hus, at søge Gud – alle gode gavers giver, for at sige tak for livet, for den rigdom af velsignelse det er at have hjem, helbred og kræfter til den gerning, der er os givet.

Det bliver af mange betragtet som en selvfølge, at vi har alt dette, her er ikke noget forsøg på at frigøre sig for det menneskelige for at fortabe sig i det guddommelige. – Den kærlighed som kommer til udtryk gennem hele gudstjenesten giver uden mål og grænse. –

Der bliver ind imellem sagt noget om naivitet og sentimentalitet i forbindelse med kirkegang. Her må jeg da gå ind under begge dele, men jeg oplever en indre fred, ro og harmoni, og får derved kræfter til at klare hverdagens fortrædeligheder, den kraft som mange mennesker savner i tiden. Derfor kommer jeg i kirken.

Såfremt vi kunne opfatte vor funktion i gudstjenesten som det præstelige Guds folk vi er, da ville vi også deltage mere aktivt, så der var et samspil præst og menighed imellem. – Menigheden ville knæle under fremsigelse af bønner og forbønner og stå op, når taksigelsen og lovsangen lyder. For tiden foregår alt siddende her til lands, og man påhører præstens udgydelser uden at forstå, at det er os selv, der gør gudstjenesten kedelig ved ikke at deltage aktivt, hører på med passende høflighed – og i tavshed.

Det handlingsforløb og den symbolik, som ligger til grund for gudstjenesten i dens nuværende form, kan vel ikke være en hindring for menighedens deltagelse, det er jo kun en afglans af Kirkens liturgi, som den findes i andre dele af kristenheden. – Mennesket skal ikke ved fromhed eller stræben, ved faste og sabbatter bidrage til rigets komme, men vi kan bede til, at Gud vil gøre gerningen i os, at vi i vor ånd kan forstå det, vi ikke med forstanden kan begribe.

Kom hid til mig alle I, som er besværede og lider møje!

I vor store åndelige nød har Guds døbte folk det svært og trænger til den trøst, som verden ikke kan give. Denne trøst kan kun fåes i samfund med G U D.

Derfor samles vi nu, som de gjorde dengang for at tilbede og lovsynge Ham, vor Herre og vor Gud. – Naivt og underligt er det vel efter alminde-

lig målestok, målt med den sækulariserede verdens mål, — javel, men vi gør det efter Hans ord, og derfor lyder det uden afkortning og betingelser: Dine synder er dig forladt, gå bort med fred. Her er kun to muligheder. T R O eller F O R A R G E L S E.

Det vil her føre for vidt at tale om enkelthederne i gudstjenesten og deres betydning, men den fylde af åndelig opløftelse, der gik tabt for kristenheden i de evangeliske kirkeafdelinger, da man gjorde forkyndelsen i stedet for tilbedelsen til midtpunkt i eukaristien, kan vel ikke vurderes af os.

Overalt i den kristne verden spores en voksende interesse for gudstjenestens afgørende betydning for et sundt kristenliv, som bæres frem af den erkendelse af gudstjenestens væsen, at her sker et afgørende møde mellem Christus og Hans folk.

Denne tankegang har ikke stor interesse for moderne mennesker, for hvem natur og substans er blevet til tomme ord. Den megen tale om Kirkens fornyelse, — gudstjenestens ændring til noget i retning af en abefest, og hvad andet man kan finde på i den retning, skulde gerne munde ud i en tilbagevenden til gammel kirkelig liturgi.

Ved gudstjenesten holder Herren mønstring over sit folk. Udruster dem til tjenesten i verden, med alt hvad dette indebærer. Her får folket lov til at vise Herren deres Gud sin hyldelse, — synge deres te Deum — og øse alle deres bekymringer ud for Ham. Denne vekselvirkning mellem menigheden og dens Herre kommer til udtryk i gudstjenestens L I T U R G I.

Når en voksende interesse i den troende menighed gør sig gældende, hænger det sammen med, at vi er ved at finde tilbage til det bibelske syn på gudstjenesten, som blev videreført fra Kirkens første tider af Martin Luther.

I sammenligning med tilbedelsen i Kristi kirke var tabernaklets tjeneste kun skygger og forbilleder af de kommende goder, men dog var dens velsignelse så stor, at salmisten kunde udråbe: Hvor elskelige er dine boliger Herre Sebaot! Min sjæl begærer, ja længes efter Herrens forgårde, mit hjerte og mit kød råber med fryd til den levende Gud ..... thi een dag i dine forgårde er bedre end ellers tusinde. — Jeg vælger hellere at ligge ved dørtærskelen i min Guds hus end at bo i de ugudeliges telt. Derfor går jeg til Kirkens gudstjenester.

Når mennesker af i dag ikke søger Kirken, beror det i mange tilfælde på, at de er helt ukendt med åndelige ting, har ikke fået en forståelig undervisning om GUDS-rigets hemmeligheder og er derfor uforstående overfor den rigdom der er at hente i et åndeligt liv, i samfundet med Herren vor Gud. — Jeg har haft den lykke at være opvokset i et troende hjem og at have fået en fornuftig undervisning, som — trods et par sidespring — førte mig ind i båsen, hvor jeg føler mig særdeles godt tilpas.

Paulus minder os om — nøje at se til, hvorledes vi vandrer, at det ikke bliver som dårer, men som vise, at vi køber den belejlige tid, efterdi dagene er onde.

Det er almindelig kendt, at der skal betales for de goder, vi erhverver os. Vi må betale med noget af vor tid ved at møde op i Guds hus, vi må bringe et offer, vi må bringe noget af os selv, noget af den fritid, som i dag er en belastning for mange, og det herlighedsmål som Herren stiller os i udsigt er ofret værd, og den indsats Herren kræver af os er intet mod den velsignelse og fred Han lader strømme ned over os.

Den megen snak om kirkelig fornyelse, ændring af gudstjenesteformen i negativ retning, er vel for at skjule en dårlig samvittighed, eller en håbløs uvidenhed hos dem, der råber op. Det var nok bedre, at mennesket af i dag ændrer indstilling til den Kirke, de er døbt ind i. Det er jo så rigtigt, hvad allerede H. C. Andersen peger på et sted: At forkundskaber ere nyttige, ja, de er i mange tilfælde tvingende nødvendige. — Der er ord og handlinger i Kirkens liturgi, som må læres, — og det kan ikke nåes en juleaften i våbenhuset.

For en vågen bibellæser er det åbenbart, at vi lever i meningsfyldte tider. Meget, der ved et hastigt øjekast kan synes at være tilfældigheder, viser sig at være betydningsfulde detaljer i et meningsfyldt hændelsesforløb. Åbenbaringens lys kaster igen sine stråler ind i historiske begivenheder, og det er ingen tilfældighed, at det er i åbenbaringens land det sker.

Gud har givet sit ejendomsfolk Israel landet til evig arv og eje, uanset hvad supermagter mener om den sag.

Hos Zak. 8, 22 står der skrevet: Mange folkeslag og talrige folk skal komme og søge Hærskarers Herre i Jerusalem for at bede om, at Herren vil være dem nådig.

Så siger Herren Hærskarers Gud: I hine dage skal 10 mænd af alle folks tungemål gribe fat i en jødisk mands kappeflig og sige, — vi vil gå med jer, thi vi har hørt, at Gud er med jer.

Tiden er nær for Vorherres genkomst, ikke til dom og straf, men til forløsning for hele den sukkende menneskeskabning.

Herren venter på sit døpte kirkefolk. Vi må bede om troens gave og åndens lys, at vi ikke skal falde i fristelse, for Satan er ude med snøren og arbejder der, hvor en gevinst er i udsigt. Sækulariseringen og tilbedelsen af teknokratiet er Satans værk. Det døpte folk kan ikke afse stunder til at tilbede og lovsynge Herren vor Gud, for vi har så mange gøremål der skal nås, før vi søger hen til Guds hus. Det bliver strenge tider, vi går i møde.

En dansk dr. theol. udtaler: Jeg har opgivet troen på, at kirken kan og vil lade sig reformere, og derfor har jeg forladt den. Gudstjenestens liturgi, salmerne og prædikenen siger mig ikke noget mere. Mon ikke der er en hel del, der som jeg føler det, som vi sad mellem ruinerne af et hus, der er styrtet sammen. Det skete ikke på een gang, men det smuldrede gradvis, og nu har vi kun brokkerne tilbage. Dersom denne mand bad Vorherre om troens gave, så det anderledes ud for ham, men hans teologiske viden er ham måske en hindring.

Præsten David Woodroffe skriver i bladet The West Australian: Nu kan intet forhindre, at kirkernes struktur og institutioner går i opløsning.

I England er det sket et fantastisk fald i antallet af kirkegængere, — kun ca. 8% overværer nu den anglikanske påsegudstjeneste.

Bladet Daily Star i Canada skriver: Hvis det alarmerende fald i antallet af byen Torontos 150 kirker stadig fortsætter, vil der ikke være noget tilbage, — hverken af kirkerne eller medlemmerne om 15 år. — Menneskelige bekymringer!

Det er da muligt, at "kirkerne" i deres mangfoldighed som institution går en sådan fremtid i møde, men det er en nødvendig proces, om Kirken skal samles til enhed.

Den for tiden herskende velstand er ikke til velsignelse, den er en for-

træffelig grobund for et vellykket arbejde i Satans vingård. — Men Guds ene katolske Kirke som organisme forsvinder aldrig. Gud glemmer ikke sin troende menighed.

Se, derfor søger jeg hen i kirken for at få den fred, verden ikke kan give, og for at blive styrket i kampen mod de kommende fristelser.

Tiden nærmer sig med hastige skridt, hvor styrkeprøven mellem det guddommelige og det sataniske skal finde sted, og det bliver en åndelig kamp, som vi i tiden slet ikke fatter rækkevidden af.

Det er kun et spørgsmål om relativ kort tid, inden en religiøs vækkelse sætter ind, det sataniske i verden får ikke lov at være eneherkende, Gud sender også sine tjenere ud for at indbyde dem, der halter gennem tilværelsen, og dem, der er blinde for disse livets goder, som Gud byder på. Det er måske svært at fatte, at den tid kommer, hvor gudshusene bliver fyldt til sidste plads. Der vil komme til at gå et åndens vejr hen over hele kristenheden, og da vil alle blive lige så glad for at komme i kirken, som jeg er. Der er ingen grund til mismod, Vorherre har jo selv sagt: Jeg vil være med jer alle dage indtil verdenstidens ende. Overalt i hele kristenheden truer verdens fyrste, Satan, med at gøre Kirkens børn til sine trælle, og Kristi tjenere er ikke uden skyld. Nu er imidlertid Kirken begyndt at føle sin nød. Tusinder af Herrens tjenere i alle kristenhedens lande og i alle kirkeafdelinger føler nøden, og ubevidst føles nøden i utallige Guds børns hjerter. Et råb til Gud er allevegne ved at trænge sig frem, og fra Herren vor Gud lyder spørgsmålet: Er Du rede til at følge mig? Her er der al mulig grund til med ord fra Davids salme 43, den ældgamle trinsang, at bede:

Send dit lys og din sandhed,
lad dem lede mig, lad dem føre mig
til dit hellige bjerg og dine boliger.

Det vil imidlertid blive klart for Kirken i dens sidste tid her på jorden, at den i sig har en fylde af Helligåndens kraft, en fylde, som vil være tilstrækkelig til at afhjælpe al nød, en fylde som vil afsløre sig for Kirken i dens allersidste trængselstid. Ligesom enken, der kom til Elisa, var rede til at gøre, som han sagde, således vil Kristi hellige almindelige Kirke også i sin yderste nød være bleven således trængt, at den vil være rede til at gøre, som Helligånden siger: Gå ud til alle kirkeafdelinger i kristenheden og indsamle tomme kar. Find de kar, som er blevet tomgjort for deres eget, tomgjort for alle selvudtænkte planer og bestræbelser for at hjælpe Kirken. Find de kar, der står rede til at lade sig fylde af Helligånden. Bed om selv at blive tomgjort, at Du kan bruges i Herrens tjeneste, og velsignelsen vil fylde Guds Kirke på jorden.

Det vil blive en oplevelse at gå i kirke.

(Foredrag ved kirkedagene sept. 1970 i Enghave, Kbhn)

HELGEN

AF PASTOR EDMUND JENSEN, ORMSLEV

DA PAVEN slettede nogle helgen af kalenderen, så det ikke længere er påbudt at fejre deres dage i kirkerne, smilede ærkeprotestanterne overbærende, for som "evangelisk oplyste" har de forlængst gjort sig færdige med ikke blot nogle, men alle helgen. Mærkeligt så, at Alle Helgens Dag stadig holdes i hævd herhjemme.

Men hvad foregår i vore kirker nævnte dag? Vi skal være heldige for at få noget at høre om helgen. Der prædikes derimod en del om døde i almindelighed og nogle steder om Dansk Kirke i Udlandet. Folket på sin side vil forståeligt nok gerne mindes sine kære afdøde og tager hellere på kirkegården. Nogle har fået for skik at tænde lys på gravene. Og der kan falde et par ord om, at der spilleme ikke er nogen mening i, at den øvrige del af familien aldrig vil give en disse til gravstedets vedligeholdelse. Men bliver der også bedt for de døde? — Måske.

At finde tilbage til Alle Helgens Dagens åndelige rigdom er dog så let som noget, for vi skal blot gide høre de gamle tekster til dagen, som endnu læses i kirkerne, så er vi på sporet.

Den hellige lektie på Alle Helgens Dag, Åbenbaringsens bog kap. 7, lader os vide, at saligheden, herligheden hos Gud, er virkelighed "hisset", på den anden side døden. En utallig mængde, der stadig forøges, velsigner og tilbøder Gud og lammet. Men saligheden begynder "her", i den jordiske tilværelse; her kaldes på os af dem, som Jesus priser salige i bjergprædikenens ouverture, festdagens evangelium. Indtil ingen mere vil komme og slutte sig til.

De, der prises salige, er mennesker under Helligåndens førelse. De er ført til Jesus og blevet "præget" af ham. De ville ikke vide deres levende råd, om de kom bort fra Jesus, det er deres livs lykke at have lært ham at kende, og de har valgt at følge ham og leve som han i kærlighed til Gud og mennesker. De venter sig intet af verden, men alt af Gud. De er åbne overfor Gud. Under lidelser i Jesu tjeneste glæder og fryder de sig; for de har del i den kommende verdens herlighed. Den skinner frem gennem dem.

Umuligt er det ikke, at taksigelsen for alle helgen igen kan blive folkets lyst, og at vort liv og omsorgen for vore kære afdøde føjes ind i den evige bevægelse frem mod Gud, "her og hisset", idet vi beder:

Herre, vor Gud, overvæld os med din nåde, og hjælp os at bekende dit navn og følge efter dem, hvis højtidelige mindefest vi fejrer, ad vejen frem til den hellige glæde, ved din enbårne Søn, Jesus Kristus, vor Herre. Amen.

Nu må det klares, hvad ordet helgen hører sammen med og skal betegne, når den kristne kirke bruger det. — Skulle det føles trættende med al denne

forklaren, må anføres nødvendigheden af gang på gang at præcisere, hvad vi mener med ordene, for i den offentlige mening skyldes meget ud. Der foregår en stadig forurening også af kirkelige ord, så det flyder med døde, halvt ukendelige fisk i det store meningshav. Således møder vi vidt og bredt en populær opfattelse af hellighed. Præstens børn lærer den at kende i skolegården: I er hellige derhjemme, hva'. Vil din far ha', at I skal ligge og be' hele tiden? Må I ikke noget? Får I tæsk?

Helgen er af samme stamme som hellig. Men hvem er hellig? Gud, som lovprises og æres og tilbedes i messens liturgi, f. eks. i det led, som kaldes sanctus (det latinske ord for hellig). Guds folk synger:

Hellig, hellig, hellig er Herren,
Gud den almægtige.
Himlen og jorden er fuld af din
herlighed.
Hosianna i det højeste.

Gud er fra evighed og til evighed, men det vi lover og priser Gud for – som især kommer os ved, må vi sige – er, at alt og alle er blevet til på hans ord, hele universet og som det ypperste mennesker. Men Gud selv er uendelig ophøjet. Bor i et utilgængeligt lys. Som det lød til Moses, da han begærede at skue Guds herlighed: Du kan ikke skue mit åsyn, thi intet menneske kan se mig og leve. Derfor skulle Moses stille sig i klippehulen, og Gud ville dække ham med sin hånd, når han drog forbi. Så tager jeg min hånd bort, sagde Gud, og da kan du se mig bagfra; men mit åsyn kan ingen skue. Eller således udtrykt: Gud er anderledes, end vi kan forestille os eller tænke os til. End vi vil, at han skal være. Intet menneske kender Guds hemmeligheder, kun Guds ånd ser i deres dyb.

Men Gud være lovet, fordi han selv har åbnet sig for mennesker som Faderen ved sin Søn Jesus. Det er kommet for dagen gennem Sønnens person, hans ord og gerninger, livsgang, offerdød, opstandelse og himmelfart, at Guds, skaberens evige, skjulte og utilgængelige hellige væsen i sin kerne og fylde er kærlighed. Jesus kaldes derfor også med rette den hellige. Derfor synger vi:

Velsignet være Han,
som kommer i Herrens navn.
Hosianna i det højeste.

Den, der kommer i Herrens navn, er Jesus Kristus, vor Herre, som vi skal mødes med og opløftes med og modtage al himmelsk velsignelse med i den hellige nadver.

Og Ånden, som Faderen og Sønnen lever i uadskillelig enhed med, i gensidig given og modtagen, idet de ærer og herliggør hinanden, er Helligånden, hvis virke det er at lede mennesker til Jesus Kristus, så vi med ham kommer til Gud og er hos Gud.

I denne bevægelse nærmere til Gud finder vi vort livs formål. Som den hellige apostel Paul har skrevet (Rom. 6), at ved dåben blev vi givet ind under Guds herredømme. Vi er døde med Kristus for at leve hans opstandelsesliv. Vi har ingen andre som herrer over os, og ingen af os er heller sin egen herre, og nu helliges vi (d. v. s., at vi skikkes til at være i Guds nærhed), og det ender med evigt liv.

At helliges, at være ledet af Helligånden er det kristne liv, derfor kaldes i Det ny Testamente de, som hører Kristus til, de hellige. Det er også

måden at blive helgen på. Helgens liv er det kristne liv (der er ikke noget andet), men levet på usædvanlig måde, idet deres helligelse har taget fart – og utallige af dem er hjemme.

Men vi må have mere at vide om helligelse, om at nærme sig Gud og blive skikket til at være i hans nærhed, for at komme helgen tættere ind på livet.

Der er et par vers, som ærkeprotestanter med forkærlighed citerer for at fastholde mennesket i dets intethed og hindre det i at nærme sig Gud. Det er en nidkærhed for Guds ære, som Guardini (i "Bønnens Forskole") mener har noget ødelæggende ved sig. For at være vis på, at intet går Gud for nær, udrydder den så at sige alt omkring sig, som bærer helligt præg.

I en af Kingos passionssalmer lyder en strofe:

Store helgen også haver
Adams kød og klæder på,
deres høje himmelgaver
de i lerkar bære må,
kom og se, hvor Peder faldt,
da det om hans troskab gjaldt. ....

Men det har Sct. Peter slet ikke lagt skjul på selv, hvad jo fremgår af evangelisten Markus evangelium, han der var apostelens tro ledsager og tolk på rejser. Det er just til Guds større ære, når sådanne personer, folk af den slags, bliver helgen.

En anden salme, en middelalderlig i en udgave fra efter reformationen, har følgende strofe:

Selv Jomfru Maria, moder til Krist,
med alle Guds helgen hun for vist
blev ikkun salig på samme måde,
for Jesu skyld, af Gud Faders nåde.

Selvfulgelig er det af Guds nåde, ved alle nådens virkninger, at et menneske udvælges og kaldes og føres – opelskes. Først og fremmest er Jomfru Maria den højtbenådede: Den ædleste blomst af Israel, Jomfruen, Gudsmoder, Himmeldronningen.

Lad os i denne forbindelse overveje nogle ord i et af apostelen Peters breve (1. brev, kap. 2). Gudsfolket er et "Helligfolk", fordi det består af mennesker, som Gud har kaldet fra mørket hen til sit underfulde lys, engang i unåde, nu højtbenådede. Uden samfund med Gud er vi i mørke, i u-nåde, er adspredte og går til grunde menneskeligt en og hver. Helligelsens bevægelse mod Gud kan derfor aldrig høre op. Men at liv og salighed er afhængig af Guds nåde, er alle helgen sig bevidste, og nogle har givet udtryk derfor, så vi småfolk synes, det næsten er overdrevet.

I samme kapitel læses om Guds folk: Og prøv så at lade jer føje ind som levende mursten i et Helligånds-Tempel, ja endda at blive til et helligt præsteskab, ansat til at ofre åndelige ofre, som Gud, når de ofres gennem Jesus Kristus, kan synes om og tage imod (P. Schindlers oversættelse). Og så dette er alle helgen sig fuldt bevidste. Det er deres livs indhold at frembære sådanne ofre.

Igen må en forklaring til, fordi offer er et gængs ord, som kirken også bruger. Men med hvilken forskel! Vi mindes daglig om krigsofre – trafikofre – ofre for forbrydelser, og vi bemærker, at det i alle disse tilfælde er lidelser, som kan ramme os, voldes os, og at vi derunder er passive,

lidende. Men vi kender da også godt det aktive offer, ofre, vi yder andre mennesker ved at give afkald på noget, vi mente at have ret til, eller give noget af vort eget. Vi kan ofre tid, penge eller kræfter på noget eller nogen. Men det høres rigtignok også: Næ, nu er min tålmodighed sluppet op. Nu må det være slut. Her skal ikke ofres mere. Der er ofret mere end nok. — I kirken derimod, i Guds nærhed, er der aldrig tale om at ofre mere end nok, begrænse kærligheden, og det skyldes jo, at Guds egen Søn har frembåret sig selv som offeret til Gud for os og derved sat helligelsens alle dragende bevægelse i gang. Den skønneste i verden. Det er Kristi hengivelse, som alle helgens ofre og tjenester for mennesker er forenet med, og som Guds folk fejrer i messen — henvendt til Faderen ved Sønnen.

Det er en stor misforståelse at mene, at helgen, så helt opfyldt af Gud som de er, ikke forstår eller værdsætter verden med alt, hvad den rummer af lys og farver og alle de mennesker, som lever i den. Det var netop, fordi de som helgen var så helt opfyldt af Gud, at de var i stand til virkelig at se og forstå de skabte ting, og det var fordi de elskede ham alene, at kun de havde kærlighed til alle. — Helgen ved kun om Guds kærlighed og Guds barmhjertighed og er her på jorden for at bringe den kærlighed og den barmhjertighed til alle mennesker (citater af Thomas Mertons bog "Stilhedens Forjættelse").

Kommet så langt i denne præsentation af helgen kunne det kvikke med et par historier om dem, men det ville føre for vidt. Langt bedre ville det også være at træffe de hellige selv. — Måske De har fået en fornemmelse af, hvad hellighed er, så De, om De skulle være så heldig, kan kende den på duften. Kan De huske, hvad vi røg under besættelsen: Madras, blade, puha, og hvor skønt det var, som man kom gående hen ad gaden, pludselig at kende en duft af ægte cigar. Det samme med mad og drikke. Daglig sløves vore smagsløg, og det gør jo heller ikke så meget, men hvilken nydelse er det så ikke engang imellem at få mad og drikke, hvis indhold er behandlet efter sin natur og fremhævet i sin egenart. — Vi slår om os med ord, siger: Hvor var de rare og søde, de mennesker, så hyggelige. Vi fælder domme som: Hun er altså et ejegodt menneske. Det er det, jeg altid har sagt, han er nu god nok på bunden. Vi taler om, at nogen ligefrem er godheden selv! — Men pludselig har vi mødt et menneske med duft af hellighed!

Om vi kunne træffe en helgen lige her i nærheden og have rigtig godt af konfrontationen! For resten nyder vi hvert øjeblik godt af deres lovsang og bønner, der er hjemme for Guds åsyn. Helgen er både her og hisset på deres vis kraftenzymen i verden.

* * *

SÅ SPØRGER vi til sidst — som vi plejer: Hvad skal helgen være godt for? Har vi nogen glæde af dem?

Hvis ikke helgen var til — må vi sige, da var det forgæves, at Guds Søn blev menneske. Kristendom ville ikke have været noget for mennesker. Vi ville ikke have kendt Guds kærligheds magt i mennesker. Men nu er helgen Guds succes med os!

De lever ikke for blot at være forbilleder for os, bærere af de idealer, vi gerne ville kunne leve op til, f. eks. deres udholdenhed i tro, deres overstrømmende kærlighed. Når den hellige Paulus opfordrer sine læsere til at efterligne ham, have ham som forbillede, så er det ikke hans person for sig, men hans liv i Kristi tjeneste, det gælder, at være i Kristi tjeneste,

at lide med ham, at ofres med ham, at oprejses og leve med ham. Kristus er forbilledet.

Helgen er først og fremmest Kristi medarbejdere, tjenere, venner. De er i personligt samfund med Kristus, mere helhjetet end vi andre, og virker — som hver efter sin natur og på sin plads i det menneskelige samfund i så rigt et mål har tilegnet sig Guds nådegaver — i den stadig foregående helligelsesproces at føre alle mennesker nærmere til Gud.

Hvad de var på jorden, er de i endnu højere grad i himlen, hvor de omkring Gud og lammet er virkelig fri for bundethed til enhver magt, der er Gud imod, tømte for optagethed af sig selv, skuende den treenige Gud, i kærlighedens sfære, lidende med alle, glædende sig med alle, i den evige bevægelse hen mod Gud.

Hvordan kan vi tale med helgen? Det er da ligetil, om vi ellers kender nogle. Og hvem gør ikke det: Josef, Jomfru Maria, apostlene f. eks. — Vi kan bede helgen om hjælp, for de kender til at være stedt i vanskeligheder. De har dybere indsigt i Guds væsen og måde end vi. De vil gå i forbøn for os. — Men mere og mere vil det klares for os, at det for helgen gælder om, at vi føres til Sønnen, og at Faderens vilje sker i os ved ham. Det er alle helgens fryd.

Denne aldrig aftagende aktivitet i de helliges samfund anskues i apostelen Johannes evangelium. Nogle grækere (kap. 12) henvendte sig til apostelen Filip: De ville så gerne træffe Jesus. Det sørgede han så for. Han gik hen og sagde det til apostelen Andreas, og sammen gik de hen og forelagde Jesus det. Eller ved brylluppet i Kana (kap. 2). Gudsmoder Maria måtte tage affære. Og da Jesus havde sagt, at øjeblikket endnu ikke var inde, så vendte hun sig til betjeningen: Gør, hvad han siger, lige meget, hvad det så er!

Når der spørges om, hvad glæde vi har af helgen, må der spørges tilbage: Er det ikke herligt at høre til den kristne kirke, som en sådan kærlig bryder frem i? Det er da en religion, der er noget ved, som fører os ind i et så fornemt selskab: Den treenige Gud og alle helgen, at omgås, at tale med, at bede om al nåde!

(Foredrag ved kirkedagene sept. 1970 i Enghave, Kbhn)

DET JØDISKE SYN PÅ KVINDEN

AF FRU META MELCHIOR, KØBENHAVN

Fru Meta Melchior indledte sit foredrag med at konstatere, at der er en vældig debat om kvinden i dag — det vi med et moderne ord kalder kønsrolledebat, dog skal vi ikke tro, at selve debatten er skabt af os i dag. Med et citat af Cato viste foredragsholderen meget fornøjeligt, at kønsrolledebatten var i fuld gang allerede på hans tid — for godt 2000 år siden. Fru Melchior fortsatte:

UDGANGSPUNKTET for belysning af dette emne er Bibelen, Det gamle Testamente, da det bibelske syn i dette spørgsmål gælder den dag i dag. Gennem Bibelen lærer vi, hvad vi skal stræbe efter, og der-

med være ikke sagt, at jøderne opfylder kravene i højere grad end andre. Guds skaberord har givet os forpligtelsen. Vi er skabte i Guds billede – dog med en fri vilje. Det er sagt til os: "Se, jeg lægger i dag frem for jer det gode og det onde – men du skal vælge det gode". V a l g e t ligger hos os, selv om vi får et råd om at vælge rigtigt. Vi skal altså forsøge at fuldkommengøre os.

Efter Evas skabelse siger Gud: "Denne skal være mandinde" – dette ord "mandinde" er den direkte oversættelse fra hebraisk. De hebraiske ord for mand og kvinde danner, når de sættes sammen, ordet Gud, men tager man "Gud" bort fra denne sammensætning, får man et ord, hvis betydning er "fortærende ild", en smuk og tankevækkende etymologi.

"Det er ikke godt for mennesket at være ene", sagde Gud, "jeg vil gøre ham en medhjælp, som passer til ham". Den egentlige betydning er "en medhjælp, som er modsat ham", d. v. s. een, der er kritisk overfor ham, en kammerat. De to, mand og kvinde, står altså på lige fod med hinanden. I den ældste tid var det endda kvinden, der var "mest lige", idet den vedtagne regeringsform var matriarkatet, modervældet. Der står jo også i Bibelen: "Derfor forlader en mand sin far og sin mor og holder sig til sin hustru". Det var ikke kvinden, men manden der måtte bryde op fra sin egen familie. Moderen var tillige den, der gav navnet til både søn og datter, og endelig må man være født af en jødisk kvinde for at kunne kalde sig jøde. Der har i den senere tid været en del diskussion om dette spørgsmål, men enden er dog, at jøderne har holdt fast ved det gamle på trods af de mange påvirkninger fra de forskellige lande, de lever i.

Matriarkatet er i dag afløst af patriarkatet, men i den snævre jødiske kreds, i familien, er agtelsen for kvinden stadig en meget stærk faktor. Abraham var for sin tid en åndsfyrste, en højt begavet mand, men dog siger Gud til ham, da han beder om råd: "Alt hvad Sarah siger, skal du gøre".

På Moses' tid er man gået over til patriarkatet under påvirkning af den ægyptiske regeringsform. Men der er en levende forestilling om, at det trods alt var "de stærke fromme kvinder", der holdt samfundet oppe. Mændene levede slavernes håbløse tilværelse, de var modløse og udmattede – bag dem stod deres kvinder med styrke og opmuntring. For de fromme kvinders skyld blev jøderne udfriet af trældommen, siger fortolkerne.

Rent juridisk blev kvindernes rettigheder beskåret med Moseloven. Sønnerne får arveret, døtrene ikke – til gengæld skal der sørges for døtrene, og hermed er kvindens stilling blevet den svages, hun er den, der skal "sørges for" og er følgelig afhængig af manden.

Kvindens rent ydre svagere stilling rækker dog ikke på noget tidspunkt hendes indre højere værd. Kvinderne anses for at være de stærkeste i "hjertets visdom", mens mændene er det i "forstandens visdom". Alligevel kan kvinderne få en vis mindreværdsfølelse bl. a. ved ikke at være forpligtet til de daglige morgen- og aftengudstjenester. Det hænger imidlertid sammen med de opgaver, der, også religiøst, er pålagt kvinden. Foruden at skulle klæde børnene på om morgenen og lave mad til familien om aftenen er hun den, der skal bede med børnene, mens manden er til guds-tjeneste. Det er i jødedommen utænkeligt, at en kvinde skulle være rabbiner. Man deles om opgaverne, og det er vel ikke så forfærdeligt. Mænd føder ikke børn, og kvinder bliver ikke rabbinere. Der er mellem en mor og

hendes børn et stærkt naturligt bånd, omend faderen også i mange tilfælde kan have en høj åndelig tilknytning til barnet.

I den daglige morgenbøn er der en række lovsigelser. En enkelt række har i særlig grad været en anstødssten for kvinderne. Der bedes: "Jeg takker dig, fordi du ikke har skabt mig som træ. Jeg takker dig, fordi du ikke har skabt mig som hedning. Jeg takker dig, fordi du ikke har skabt mig som kvinde".

En smuk og tilfredsstillende forklaring går ud på, at manden takker, fordi de forskrifter, som kvinden er fritaget for, af ham opfattes som et privilegium. En historisk forklaring har sin grund i de problemer, der opstod med de første kristne. Paulus skriver i sit brev til galaterne: "Her er ikke forskel på jøde og græker, træ og fri, mand og kvinde". Vi skal nok være l i g e, men ikke e n s. Derfor takker manden for, at han ikke blev kvinde. Kvinderne siger på deres side: "Tak fordi du har skabt mig efter din vilje" – og kan man ønske bedre?

I menigheden må der være en rabbiner, en fører, og man anser det for nødvendigt for ham at være gift, for at han kan være klog på livet. En ugift ypperstepræst ville ikke have kærlighed og livserfaring nok som fører for menigheden. Ypperstepræsten skal først sone for sig og sit hus (sin hustru) og derefter for hele folket. Det hedder i Ordsprogenes Bog: "En klog kvinde er en gave fra Gud" – og overalt i bogen prises den kloge kvinde.

I den jødiske religion er hjemmet udgangspunktet. Børnens religiøse opdragelse finder grundlag i en atmosfære af tro og tryghed. Barnet vokser op med ritualer og synlige symboler (som f. eks. skriftrullen over døren), og i den jødiske dagligdag vil det naturligt være kvinden, der øver den største religiøse påvirkning.

Der er også i det jødiske samfund i Danmark kvinder, der er utilfredse med deres stilling, derimod har i Israel kønsrolledebatten udviklet sig mindre heftigt, simpelthen fordi kvinderne dér har næsten fuld ligestilling. De første pionerer havde lige kår i de vanskelige forhold i det fremmede, og deraf udsprang et fællesskab langt stærkere end her. Kvinderne har på lige fod med mændene været med til at opbygge staten og nyder følgelig de samme rettigheder.

Fredag aften synger man i jødiske hjem en velkomstsang til sabbathen efter gudstjenesten i synagogen. Husfaderen velsigner hvert enkelt af børnene, og derefter synger han følgende lovsang over sin hustru:

Hvo finder en duelig hustru?

Hendes værd står langt over perlers.

Hendes husbonds hjerte stoler på hende, på vinding skorter det ikke. Hun gør ham godt og intet ondt alle sine levedage.

Hun sørger for uld og hør, hun bruger sine hænder med lyst.

Hun er som en købmands skibe, sin føde henter hun langvejsfra.

Endnu før dag står hun op og giver huset mad, sine piger deres til-målte del.

Hun tænker på en mark og får den, hun planter en vingård, for hvad hun har tjent.

Hun bælder sin hofte med kraft, lægger styrke i sine arme.

Hun skønner, hendes husholdning lykkes, hendes lampe går ikke ud om natten.

Hun rækker sin hånd til den arme, rækker armene ud til den fattige.

RESERVERET POSTVÆSENET

*****

Af sne har hun intet at frygte for sit hus, thi hele hendes hus er klædt i skarlag.

Tæpper laver hun sig, hun er klædt i byssus og purpur.

Hendes husbond er kendt i portene, når han sidder blandt landets ældste.

Hun væver linned til salg og sælger bæltter til kræmmeren.

Klædt i styrke og hæder går hun morgendagen i møde med smil.

Hun åbner munden med visdom, med mild vejledning på tungen.

Hun våger over husets gænge og spiser ej ladheds brød.

Hendes sønner står frem og giver hende pris, hendes husbond synger hendes lov:

Mange duelige kvinder findes, men du står over dem alle.

Ynde er svig og skønhed skin, en kvinde som frygter Herren, skal roses.

Lad hende få sine hænders frugt, hendes gerninger synger hendes lov i portene. (Ordsprogenes Bog 31, v. 10-31).

(Foredrag ved kirkedagene sept. 1970 i Enghave, Kbh., refereret af Birte Christensen)

*****

RE - F O R M A T I O   nr. 6   november 1970   13. årgang

B. Riisgaard: Guds død	98
Em. Andersen: Hvorfor går jeg til messe?	100
Edmund Jensen: Helgener	105
Meta Melchior: Det jødiske syn på kvinden	109

*****

RE - F O R M A T I O udsendes af en kreds af præster i den danske kirke.

Redaktør (ansvarshavende): Sognepræst B. Riisgaard, Vestre Fjordvej 61, 9000 Ålborg. Telefon: Ålborg (08) 13 69 90.

I redaktionen iøvrigt: Pastor C. B. Hansen, Elmesvinget 14, 9000 Ålborg; kreditforeningsfuldmægtig Preben Kunst, Lukas Plads 8, 8000 Århus C.; sognepræst Sigurd Mejndor, Hyllested, 8400 Ebeltoft; pastor O. Lund Pallelsen, Rustenborgvej 5, 2800 Lyngby; sognepræst Poul Ulsdal, 6893 Hemmet. Ekspedition: RE - F O R M A T I O v/stud. theol. Ejlf Kristensen, Kurlands-gade 3, 3. th., 2300 København S. Postgiro 8 81 42. (Besked kan modtages på telefon (01) 50 84 28). - Bladet kommer i mindst 8 numre årligt og koster 20 kr. (studerende 15 kr.). - Grafik: Knud Nørholm. Sats: Anders Studsgård på IBM Bold Face. - Tryk: J. A. Petersen & K. C. Christensen.